

Šoukal, J., Drápal, D., Lukovský, Z.:

Řízení a rozhodování v trestních věcech mladistvých

1. vyd., Praha, IFEC 2000, 96 s.

Vladimír Kratochvíl*

Nabídka titulů z oblasti působení na mladistvé delikventy prostředky trestního práva obohatila v poslední době poměrně útlá publikace trojice spoluau-

torů, trestních soudců Krajského soudu v Brně, působících na prvním i druhém stupni.

Jmenovaní praktikové s dlouhodobou zkušeností

* Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc., Katedra trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

soudcovskou právé na tomto úseku trestního řízení o daném tématu pojednali hutným způsobem (proto onen skromný rozsah) obsahově však poměrně vydatným.

Skutečnost, že se jedná o problematiku trvale aktuální, není zapotřebí dvakrát zdůrazňovat. Její aktuálnost má rozměr nejen „de lege lata“, kam je především zaměřena recenzovaná práce, nýbrž i „de lege ferenda“¹. Také pramenný materiál staršího data, jakož i literatura nejnovější, týkající se předmětu této publikace, jsou k dispozici v dostatečném množství².

Jak již naznačeno, koncepčně se publikace zaměřuje na praktické otázky řízení a rozhodování v trestních věcech mladistvých, ve světle platné právní úpravy, i když se nevyhýbá ani alespoň stručným úvahám právně reformním, viz část XX.

Strukturu práce představuje, kromě standardního úvodu a závěru, celkem dvacet samostatných částí. Připojen je též přehled norem souvisejících s problematikou mladistvých, jakož i konstantní judikatury ve věcech mladistvých.

Čtenáře na první pohled zaujme právně odvětvová „neučesanost“, s jakou jsou jednotlivé části seřazeny. Stručně vyjádřeno, „hmota“ se tu volně prolíná s „procesem“. Ledaskomu by mohlo vadit, že autoři nezačínají důsledně hmotněprávními aspekty a poté nepřecházejí k aspektům trestněprocesním. Oni zvolili přístup, jenž při trestněprávním zpracování kauzy mladistvého jde jaksi „napříč“ oběma trestněprávními odvětvími. Ono „jaksi“, zdá se mi, však není zcela nahodilé, nýbrž odráží potřeby především praktického přístupu k trestním věcem mladistvých pachatelů.

Začínají-li výklady zcela logicky pojmovými otázkami (část I.), ihned pak přecházejí k řízení proti mladistvým a k zvláštním způsobům řízení ve věcech mladistvých (části II. a III.). Proti komu, z hlediska hmotného práva, jakož i za účasti koho, to z pohledu práva procesního, se trestní řízení vede, to vysvětlují části IV. až VII. (trestní odpovědnost mladistvého, zákonný zástupce mladistvého, jeho obhájce a orgán pověřený péčí o mládež). V následujících částech je zvýrazněna problematika zjišťování poměrů mladistvého (VIII.) a vazebního jeho zajištění (IX.). Dále pak výklady „kopírují“ posloupnost jednotlivých stadií trestního řízení (části X. až XV.) a jeho forem (část XVI.). Jakýmsi obloukem se poté vrací k otázkám sankcionování, tedy k trestům a ochranným opatřením (části XVII. a XVIII.).

Zvláště je zdůrazněn význam tzv. porozsudkové agendy v trestních věcech mladistvých, která by případnými zejména zdrženými, průtahy neměla procesně

znehodnocovat předcházející, jinak kvalitně provedené trestní řízení (část XIX.).

Před závěrem nakonec autoři shrnují, jak uvedeno, některé své představy de lege ferenda (XX.); viz dále.

Vyzývají-li spoluautoři v závěru publikace k jakýmkoliv připomínkám k recenzovanému dílu, ať již se budou týkat jeho případných chyb, nebo dalších námětů a odlišných názorů, rád tak v dalším textu činím, neboť jejich autorskou skromnost a úsilí je potřeba po zásluze nikoliv „potrestat“, nýbrž odměnit.

Předně, pokud se týká ev. nepřesností, lze upozornit na jednu na s. 5, kde se vysvětlují některé základní pojmy.

„Osoba mladší 15 let“ neznámá totéž, co „osoba, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná“. I když se oba pojmy v převážné míře kryjí, není tomu tak v momentě, kdy osoba pro nedostatek věku trestně neodpovědná, tzn. i ten, kdo v den svých 15. narozenin spáchá čin jinak trestný, není zároveň osobou mladší 15 let; tou je pouze do půlnoci dne předcházejícího den zmíněných narozenin.

Další drobnost se objevila na s. 38, v posledním odstavci: má-li jít o trestný čin mladistvého, „...musí se jednat o čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší než malý...“, nestačí jen stupeň „malý“; nicméně trestní právník i tuto formulaci, myslím, pochopí správně.

Konečně pokud se jedná o různost názorů na problematiku, již se publikace zabývá, nemohu souhlasit s tak širokým přístupem, který kniha nabízí, dlužno dodat, že společně s některými konstantními judikáty, pro hodnocení konkrétní společenské nebezpečnosti trestného činu mladistvého („...materiálního znaku u konkrétního trestného činu...“). Protože recenze není zase až tak ideální prostor pro obsáhlejší polemiku, odkazují zde na jiné dostupné prameny v tomto směru³.

Na druhé straně nejsou nezajímavé náměty autorů de lege ferenda, zejména ohledně zákonných sazeb trestu odnětí svobody, kde navrhují jejich zvýšení (jak u pravidelného /na 10 let/, tak u výjimečného odnětí svobody /na 15 let/). Celkem souhlasím s jejich představou ukládání peněžitého trestu i mladistvému, který sice není výdělečně činný, nicméně potřebných legálně získaných finančních prostředků může mít dostatek. Ostatně takovouto představu de lege ferenda nabízí pramen citovaný v pozn. č. 1), na s. 311.

Z hlediska smyslu řízení vedeného proti mladistvému lze jen souhlasit s náměty toho typu, „...aby řízení proti mladistvému bylo ukončeno v okamžiku, /resp. přešlo do řízení proti dospělému, V. K./, kdy tento

¹ Srov. např. LORTIE, S., POLANSKI, M., SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H.: Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Praha, Institut MSČR pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, MS Kanady a CIDA 2000, Příručky MSČR sv. 59. Dále viz v současné době již zpracovanou paragrafovanou osnovu zákona o soudnictví nad mládeží /listopad 2000/.

² Přehled literatury nabízí např. učebnice MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 1. vyd., Praha, C. H. Beck 1999, s. 431, dále viz např. ZEŽULOVÁ, J.: Trestní zákonodárství nad mládeží. Brno, MU v Brně 1997.

³ KRATOCHVÍL, V. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vyd., Brno, MU v Brně 1996, s. 24–26, 86–92.

/mladistvý/ dovrší osmnáct let...“; obdobně to platí i pro změnu nynějšího § 302 odst. 2 tr. ř., kde se navrhuje nemožnost vést řízení proti uprchlému, jde-li o osobu mladší osmnácti let a nikoliv jako doposud proti osobě mladistvé: „Autoři recenzované publikace nenacházejí důvody, proč by toto řízení (tj. proti uprchlému) nemohlo být konáno proti dospěvšímu mladistvému.“

Ani těchto několik menších výhrad v žádném případě nesnižuje hodnotu recenzované práce jako celku. Ta je o to větší, že vznikala nepochybně nad rámec pracovní náplně a hlavně nemalé pracovní zátěže participujících autorů této knížky.